

Seminar za novinare i socijalne radnike 25. januara, Medija centar Beograd

KODEKS KAO NAJBOLJA ZAŠTITA

Oblast socijalne zaštite pogodna je za manipulacije, u njoj se obrće ogroman novac i nadležna je za sudbine mnogih ljudi, zbog toga bi novinari trebalo s posebnom pažnjom da izveštavaju o temama iz ove oblasti, a da nadležni u socijalnoj zaštiti budu spremni na saradnju

Iako zbog ekonomске krize sve veći broj ljudi potpada pod neki vid socijalne zaštite, izveštavajući o ovoj oblasti mediji često krše osnovne profesionalne norme i zloupotrebljavaju i krše prava korisnika socijalne zaštite, ocenila je potpredsednica Nezavisnog udruženja novinara Srbije Jelka Jovanović na radionicu za novinare i socijalne radnike „Uloga medija i primena etičkih standarda u izveštavanju o reformi sistema socijalne zaštite i korisnicima socijalnih usluga“, održanoj 25. januara u Mediju centru.

Govoreći o setu zakona koji „pokrivaju“ izveštavanje o oblasti socijalne zaštite, potpredsednica NUNS-a je istakla da onaj ko se pridržava Kodeksa novinara Srbije neće se ogrešiti o zakonu.

„Kodeks je za svakog novinara najbolji vid zaštite i sebe i drugih“, naglasila je Jelka Jovanović.

Ona je upozorila da je oblast socijalne zaštite vrlo pogodna za razne manipulacije, da se u njoj obrće ogroman novac i zbog toga bi novinari s posebnom pažnjom trebalo da izveštavaju o temama iz ove oblasti.

ZAŠTITA ŽRTAVA: Jedna od najčešćih grešaka u izveštavanju novinara jeste nepoštovanje pretpostavke nevinosti, a vrlo često u kršenju ovog pravila medijima pomaže i policija koja neretko i pre istrage i podizanja optužnice daje puna imena ne samo okrvljivenih, već i žrtava.

„Zna se gde je postavljena granica zaštite privatnosti osumnjičenih. Tek u trenutku podizanja optužnice može se otkriti identitet optuženog. Do tada i oni imaju pravo na zaštitu“, rekla je potpredsednica NUNS-a i dodala da je jedino odstupanje kod javnih funkcionera.

Ona je naglasila da je novinar dužan da štiti dostojanstvo dece, žrtava nasilja, osoba sa invaliditetom i pripadnika drugih ugroženih grupa. Zato je veoma važno na koji se način piše o oblasti socijalne zaštite, a novinari i urednici trebalo bi da izveštavaju bez

Svi građani mogu biti korisnici neke od usluga socijalne zaštite: Predavači na seminaru

jakih reči, nekontrolisanih optužbi, dodatnih epita.

Jelka Jovanović je socijalnim radnicima sugerisala da uvek koriste pravo na demant i ispravku i insistiraju na njima, pošto i Zakon o javnom infor-

ti. Takode, naglasila je, preporuču Kodeksa novinara da ne izveštavaju o primerima za koje su lično vezani i ukazali na mogućnost socijalnim radnicima da u takvim slučajevima traže objektivnog novinara.

KOMORE ZA SOCIJALNE RADNIKE

Kao najznačajnije promene koje je doneo novi zakon Jasmina Ivanović navela je uvođenje regulatornih standarda koji korisnicima pokazuju šta sve mogu da očekuju u službama socijalne zaštite, bez obzira na to gde se one nalaze, kao i pluralizam pružalača usluga.

Jedna od novina je i osnivanje Komore socijalne zaštite koja će imati svoj Etički odbor koji će doneti Kodeks profesionalne etike. Etički odbor imaće mogućnost da pružaće uslugu socijalne zaštite opominje, novčano kažnjava smanjenjem plata do 30 odsto i da im privremeno zabrani samostalan rad na ne manje od 30 dana, a ne više od šest meseci. ▶

misanju i Kodeks novinara Srbije propisuju pravo na isti prostor i isto mesto na kojem je objavljena informacija za koju se zahteva ispravka ili deman-

Kada je reč o elektronskim medijima Jovanović je podsetila da je Savet Radiodifuzne agencije obavezan da 24 sata dnevno prati svaki medij sa nacionalnom frekvencijom i da se od tog teta može tražiti pravni materijala koji bi eventualno trebalo demantovati, kao i praćenje drugih medija.

Posle duge pripreme štampani mediji su dobili samoregulatorno telo - Savet za štampu. Novinama čija se greška utvrđen Savet može izreći samo „moralnu“ sankciju, ali medij koji prekrši profesionalne standarde dužan je da objavi odluku Saveta za štampu kojom se konstatiše kršenje profesionalnih normi.

Zakon o socijalnoj zaštiti obuhvata izuzetno osetljive kategorije stanovništva – decu, osobe sa invaliditetom, starje, siromašne.

„To su sve ljudi koji ne mogu sami o sebi da se brinu ili im je smanjena

sposobnost da se brinu o sebi. Njima je potrebna briga društva upravo zbog te smanjene sposobnosti i zbog toga izveštavanje o tim kategorijama mora biti što profesionalnije“, istakla je Jelka Jovanović.

PRIMERI I PRAVA: Potpredsednica NUNS-a prezentovala je nekoliko primera grubog kršenja Kodeksa novinara Srbije. Jedan od njih je prilog na jed-

noj TV stanici s nacionalnom frekvencijom u kojem su u Centru za socijalni rad razgovori s korisnicima usluga urađeni krajnje neprofesionalno. Ljudi su snimani direktno, a pravilo je da se snimaju s leda da se ne bi otkrio njihov identitet.

„Čovek ima prava da bude zaštićen, čak i kad on to ne želi. Naš zajednički zadatak jeste da damo što preciznije informacije ljudima kako da preguraju teške periode u životu, ali i istovremeno da oni budu maksimalno zaštićeni“, istakla je Jelka Jovanović.

Kao posebno skandalozan primer ona je navela sudbinu deteta koje je preživelo ubistvo i samoubistvo roditelja u Beogradu.

„Svi mediji su prekršili Kodeks i sve pobrojane zakone u tom slučaju, a niko nije razmišljao šta će biti s tim detetom kroz 10 ili 15 godina kad dođe do novinske dokumentacije o svojoj porodičnoj tragediji. Nažalost, ta priča je na absolutno neprimeren način dopela u medije zahvaljujući policiji, zaposlenima bolnici, ali nekim članovima

ZAKON O SOCIJALNOJ ZAŠTITI

Socijalna zaštita je organizovana društvena delatnost od javnog interesa, čiji je cilj pružanje pomoći i osnaživanje za samostalan i produktivni život u društvu pojedinaca i porodica, kao i sprečavanje nastajanja i otklanjanje posledica socijalne isključenosti, Korisnik ima pravo na socijalnu zaštitu koja se zasnova na socijalnoj pravdi, odgovornosti i solidarnosti, koja mu se pruža uz poštovanje njegovog fizičkog i psihičkog integriteta, bezbednosti, kao i uz uvažavanje njegovih moralnih, kulturnih i religijskih uverenja, u skladu sa ljudskim pravima i slobodama.

KORISNICI

Korisnici socijalne zaštite su državljanji Republike Srbije.

Korisnici socijalne zaštite mogu biti i strani državljanji i lica bez državljanstva, u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorima.

ma detetove familije“, rekla je potpredsednica NUNS-a.

Ona je podsetila i na slučaj devojice koja je bila zaštitno lice doma u Kulini, a nekoliko godina kasnije njen otac je bio osumnjičen da ju je zlostavlja.

„Svi mediji, uključujući i one za koje se vezuje poštovanje standarda, kao B92, objavili su vesti koje otkrivaju

REGULATORNI SISTEM

- **Zakon o javnom informisanju**
- **Zakon o radiodifuziji**
- **Krivični zakonik**
- **Zakoni o dostupnosti informacija i o zaštiti podataka i o oglašavanju**
- **Kodeks novinara Srbije**
- **Zakon o socijalnoj zaštiti**
- **Porodični zakon**

Iza novinare i za socijalne radnike bitan kodeks ponašanja

identitet devojčice. Reagovao je Sud časti NUNS-a, ljudi sa B92 su se buni li, ali na naše pitanje kako im se desilo da predstave devojčicu tako da svi znaju njen identitet nisu imali odgovor“, navela je Jelka Jovanović.

Koliko je izveštavanje o ugroženim kategorijama ljudi složeno pokazuju i primjeri uglednih medija koji su na neprimeren način izveštavali o žrtvama nasilja, korisnicima usluga socijalne zaštite. Tako je nesumnjivo najbolji nedeljniak na jugu Srbije „Vranjske“ pre godinu dana objavio tekst sa provokativnim naslovom „Devojčica od 13 i po godina trudna“. Taj je detalj bio nevažan za priču o porodičnom nasilju, ali i bez toga spada u podatke koji se ne objavljuju. Na radionicu koja je održana u Vranju suočili su se socijalna radnica koja je odbila da da podatke o tomu slučaju i autor spornog teksta. Rezultat - urednik je dao našlov kojim je izmenjena suština teksta.

„Za naslove su najčešće krivi urednici koji na poluinformacijama daju ti raž“, konstatovala je potpredsednica NUNS-a.

Ona je naglasila da bi trebalo voditi računa o tome da ni pod kojim uslovima ne smiju biti otkriveni podaci koji nisu javni ni na popisu stanovništva.

LICENCE ZA NOVINARE

Pitanje koje je obeležilo prvi deo rasprave na seminaru jeste da li se sistem licenciranja može primeniti i na novinare.

„O tome se dugo vode rasprave u novinarskim krugovima. Ja sam za, mada je moje mišljenje u manjinu“, rekla je Jelka Jovanović.

Potpredsednica NUNS-a je naglasila i da je novinarstvo loše plaćena profesija, plate, ukoliko se uopšte primaju, niže su nego u socijalnoj zaštiti i sve češće je novinarstvo usputna stanica za ljude koji će posle nekoliko godina zaposliti u marketingu.

„Činjenica je da bi u ovakvim uslovima rada zapravo veoma mali broj angažovanih u medijima mogao steći licencu“, rekla je Jovanović.

PRAVILA UN I EU:

Viša savetnica u Ministarstvu rada i socijalne politike Jasmina Ivanović istakla je da su mediji deo eksternog regulatornog sistema socijalne zaštite jer nastupaju u ime građana Srbije, a jedan broj građana je deo sistemskog socijalne zaštite. Ona je naglasila da su mediji snažno podržali donošenje novog Zakona o socijalnoj zaštiti još od faze javne rasprave u kojoj je aktivno učestvovalo oko 2.000 ljudi, a 80 odsto primedaba koje su se čule na javnoj raspravi implementirano je u Zakon.

Novi Zakon o socijalnoj zaštiti baziра se na ostvarivanju ljudskih prava koja su u sistemu Ujedinjenih nacija, pošto je Srbija zemlja potpisnica mnogo

šta međunarodnih ugovora, paktova i konvencija koji je obavezuju i daju smernice koje bi trebalo pretočiti u nacionalne zakone.

Takođe, Srbija je potpisnica i brojnih preporuka Evropske unije koje su takode obavezujuće za našu državu.

SOCIJALNA UKLJUČENOST: Menadžer tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Srbije Žarko Šunderić objasnio je da je siromaštvo jedna, a socijalna uključenost druga tema. On je tu tvrdnju ilustrovan primerom osobe sa invaliditetom koja nije siromašna, ali je isključena sa tržišta rada, nema pristup finansijama i obrazovanju.

„Socijalna isključenost nije samo pitanje novca, već je i pitanje dostojanstva jer socijalno isključene osobe ne ostvaruju neka svoja ljudska prava“, objasnio je Žarko Šunderić.

Prema njegovim rečima Srbija je od 2000. godine prošla kroz dva perioda – prvi koji je trajao do 2008. koji se može nazvati godinama reformi i ekonomskog buma, dok je period od 2009. do danas obeležila svetska ekonomska kriza i krah globalnog ekonomskog sistema.

U godinama velikog rasta Srbija je izdvajala značajna sredstva ne samo za socijalnu politiku, ali u kriznim godinama postavilo se pitanje može li privreda koja tone svi to da isfinansira. Zbog toga je dobro što je sklopljen aranžman s Međunarodnim monetarnim fondom koji je prema rečima Žarka Šunderića „član vladajuće koalicije“ koji

KODEKS

NOVINARSKA PAŽNJA

Novinar je obavezan da pristupa poslu sa dužnom profesionalnom pažnjom.

Novinar ne sme slepo da veruje izvoru informacija. Novinar mora da vodi računa o tome da izvori informacija često slede svoje interes ili interes društvenih grupa kojima pripadaju i prilagođavaju svoje iskaze tim interesima.

ODGOVORNOST NOVINARA

Novinar je dužan da poštuje pravilo pretpostavke nevinosti i ne sme nikoga proglašiti krivim do izricanja sudske presude.

Novinaru je zabranjeno da koristi neprimerene, uz nemiravajuće, pornografske i sve druge sadržaje koji mogu imati štetan uticaj na decu.

Novinar je dužan da poštuje i štiti prava i dostojanstvo dece, žrtava zločina, osoba s hendikepom i drugih ugroženih grupa.

Novinar neguje kulturu i etiku javne reči, poštuje pravo na odgovor, izvinjenje i ispravku i dužan je da blagovremeno objavi odgovarajuću ispravku.

U prikupljanju informacija, fotografija, dokumenata, zvučnih i video zapisa novinar će se koristiti samo časnim sredstvima.

Novinar ne treba da nastavi sa postavljanjem pitanja, telefoniranjem, fotografisanjem ili snimanjem privatnog lica pošto je zamoljen da odustane.

Pritisak na privatno lice da dâ odgovor na neko pitanje može biti nastavljen i nakon odbijanja, ali samo pod uslovom da za to postoji utemeljen javni interes.

Novinar ne izveštava o temama u kojima ima lični interes, odnosno o temama u kojima dolazi do konflikta interesa

nas drži odgovornim i ne dozvoljava nam da trošimo više nego što možemo.

Srbija se, podset je on, zadužila do granice od 45 odsto, od 2008. izgubili smo preko 500.000 radnih mesta formalne i neformalne zaposlenosti, prosečna neto zarada je pale sa 402 evra 2008. na 370 evra prošle godine, dok se stopa neaktivnosti radno sposobnog stanovništva povećala na 40 odsto, a absolutno siromaštvo skočilo je sa 6,1 na 9,2 odsto.

Zbog svega toga Srbiji su potrebne nove mere politike s kojima će se uhyvatiti u koštar sledeća Vlada Srbije. Prva od njih je socijalna aktivacija čiji je cilj da spreči ljudе da beže od tržišta

rada, zatim aktivne mere zapošljavanja, razvoj socijalne ekonomije i preduzetništva koji neće „zaposliti Srbiju, ali će zaposliti 10.000 ljudi koji su svakako izgubljeni za tržište rada“.

Jedna od mera je i smanjenje cene rada kako bi se poslodavci stimulisali da zapošljavaju nove radnike i ona će najverovatnije ići u paketu s povećanjem PDV-a, kao i mikrokreditiranje, odnosno omogućavanje pristupa finansijama velikom broju ljudi koji nisu kreditno sposobni. Veoma su važne i inkluzivne mere u obrazovnom sistemu jer je prioritet države da spreči ispadanje dece iz školskog sistema. ■

Žarko Šunderić: Socijalna uključenost nije samo pitanje novca